

Ovaj izveštaj ima za cilj da predstavi trenutnu situaciju u vezi sa poštovanjem ljudskih prava i sloboda migranata, izbeglica i tražilaca azila koji prolaze kroz, ili borave u Srbiji i Makedoniji. Podaci u ovom izveštaju su dobijeni od 24 organizacije civilnog društva iz Srbije i Makedonije, u okviru mreže Pomoć na putu.

Situacija u Srbiji

Struktura migranata koji stižu u Beograd tokom poslednjih meseci se konstantno menja. U januaru se povećao broj migranata iz Iraka (Kurda), Irana, Maroka i Alžira. Migranti i dalje dolaze uglavnom iz pravca Bugarske i Makedonije, dok Iranci dolaze avionom iz Turske.

Kroz "Miksalište" dnevno prođe oko 150 migranata samaca, a u obližnjem parku tokom dana boravi njih oko 80. Broj je manji zbog zime i hladnog vremena, pa mnogi ne napuštaju centre. Procenjuje se da desetak maloletnika bez pratnje dnevno stigne u Beograd. Svi se i dalje upućuju ili u azilni centar Krnjača ili prihvatni centar Obrenovac.

Improvizovani smeštaj u kojem su boravili izbeglice i migranti, takozvani "Staklenac" u Beogradu, raseljen je 22. januara. Oko 110 migranata, od toga oko 20 maloletnika bez pratnje, boravilo

je u ovim prostorijama. Većinom su poreklom iz Pakistana, ali u manjem broju tu su boravili i Kurdi i Arapi. Svim migrantima iseljenim iz ovog prostora ponuđen je prevoz i smeštaj u prihvatnom centru Preševo.

Deo 17-člane porodice iz Iraka koja je u januaru stigla u Beograd. Majke i najmlađa deca su, nakon višednevnog pešačenja, zbrinuta u Kutku za majke i bebe. (Foto: NSHC)

Broj izbeglica i migranata u Srbiji u januaru bio je **4.087** (podaci UNHCR-a, 21.1.2018.). Većina (93%) je smeštena u 18 tranzitno-prihvatnih i azilnih centara, dok se ostali nalaze u Beogradu ili u pograničnim područjima sa Hrvatskom i Mađarskom. UNHCR je u trećoj nedelji januara zabeležio 79 novih dolazaka (u poređenju sa 59 prethodne nedelje), i to iz Avganistana (30%), Irana (22%), Pakistana (18%), Iraka (16%) i Sirije (9%). Većinu su činili odrasli muškarci (53%) i deca (42%). Većina (61%) je stigla iz Makedonije, a ostali avionom ili iz Bugarske.

Migranti se često u određeno vreme okupljaju u parku u centru Beograda, a zatim u grupi napuštaju park i odlaze u istom pravcu, dok drugi zamenjuju njihova mesta. Kažu da idu za Šid, odakle dalje putuju uz angažovanje krijumčara. Policija i žandarmerija je stalno prisutna u parku.

Migranti koji trenutno borave na teritoriji Republike Srbije i dalje se u najvećoj meri odlučuju za nastavak puta ka zemljama Evropske unije. Deo onih koji pristupe postupku azila, posle izvesnog vremena odustaju od procedure i napuštaju Srbiju. Migranti u

prihvatnim centrima se i dalje suočavaju sa problemima pristupa postupku azila, imajući u vidu da Uprava za strance MUP-a, pri izdavanju potvrda, ne određuje koje osobe imaju istinsku nameru da ostanu u Srbiji i traže azil.

Počev od 22. Januara 2018, Mađarska je smanjila broj ljudi kojima se dozvoljava ulazak u zemlju i pristup proceduri azila, sa deset na dva dnevno. U obe tranzitne zone prelaz je omogućen po jednoj osobi, i to su za sada samo maloletnici bez pratnje i muškraci koji putuju sami. Nije poznato da li će ovo smanjenje biti privremeno ili ne. Informacije o ovoj promeni su se brzo raširile i izazvale nezadovoljstvo i strah među izbeglicama koje mesecima čekaju u prihvatnim centrima; mnogi su rekli da žele da odmah napuste smeštaj i krenu na mađarsku granicu.

Smeštaj izbeglica i migranata

Najčešće žalbe izbeglica i migranata na uslove smeštaja tiču se higijenskih i bezbedonosnih uslova. Mnogi maloletnici u Beogradu se žale na uslove u centrima u Krnjači i Obrenovcu gde su se tokom januara, po njihovim rečima, gotovo svakodnevno dešavali incidenti, krađe između migranata i tuče u kojima se koriste noževi, šipke i dr. Više dečaka se žalilo na pokušaje seksualnog zlostavljanja od strane starijih migranata. Primetno je da su porodice sve nervoznije jer se njihov boravak u Srbiji odužio, pa su svakodnevne svađe unutar porodica, između porodica i između grupa.

Stanje u centrima nije se u značajnoj meri promenilo u odnosu na prethodni period. Po dolasku u centar, izbeglice i migranti se upoznaju sa Pravilnikom o kućnom redu, i sa drugim pravima i obavezama koje imaju. Načelo jedinstva porodice uglavnom se poštuje, međutim, u pojedinim centrima porodice se smeštaju zajedno u velikim kolektivnim spavaonicama, što stvara problem po pitanju zaštite i poštovanja privatnosti. Poseban problem predstavlja i to kada maloletnici bez pratnje borave sa punoletnim osobama u istim sobama. Takođe, ljudi različitih nacionalnosti se neretko smeštaju u iste sobe u centrima gde boravi veći broj ljudi, što takođe dovodi do sukoba između migranata.

„Meštani ne žele da razgovaraju sa nama, izbegavaju nas ili nam se smeju zato što smo tamne puti. Dešava se da ponekad bukvalno beže od nas na ulici, i to me čini malo razočaranim. Kada smo bili u Nišu, ljudi su bili otvoreni da pričaju sa nama i da nam pomognu i tada smo se super osećali, ali ovde je drugačije.“

- izbeglica iz Nigerije

Polazak migrantske dece u škole

U januaru je oko 470 dece pohađalo osnovne i srednje škole u Srbiji. Pored toga, oko 50 dece u Somboru i Kikindi ima redovnu nastavu tri puta nedeljno u prihvatnim centrima.

U organizaciji UNICEF-a, COP-a NVO Indigo i Filološkog fakulteta, održano je nekoliko obuka za oko 300 nastavnika i učitelja na temu ubrzanog učenja srpskog jezika sa fokusom na funkcionalno učenje jezika,. Primećen je značajan napredak u odnosu škola prema integraciji, u samopouzdanju nastavnika i snalaženju u aktuelnoj situaciji. Planira se uspostavljanje timova za supervizijsku podršku realizaciji nastave srpskog jezika. UNICEF je razvio okvir za praćenje i evaluaciju obrazovanja dece izbeglica i migranata.

„Drugovi su me prihvatili i ja sam ih zavolela. Posebno mi se sviđa matematika. Volela bih da ovde sa drugovima ostanem zauvek, ali u Nemačkoj nas čekaju stric i sestre i braća.“

- M.S. (9)

Motivacija za pohađanje nastave i dalje predstavlja problem, pogotovo kod porodica koja se ne uključuju dovoljno, pa nevladine organizacije i Komesarijat često preuzimaju njihove dužnosti (buđenje dece i dr.).

Iz ugla obrazovnih ustanova, postoji potreba da se dodatno uredi pravila oko dokumentacije i omogući prohodnost sa jednog nivoa obrazovanja na drugi. Školama je veoma važna podrška organizacija civilnog društva u ovom procesu, i tu saradnju treba podsticati. Srednje obrazovanje i dalje ostaje veliki izazov.

Situacija u Makedoniji

Situacija sa izbegličkom krizom u Makedoniji tokom januara je ostala prilično mirna. Pored malog broja izbeglica i migranata koji borave u tranzitnim centrima, smanjeno je i kretanje ilegalnih grupa van centara. Na primer, tokom januara je u tranzitni centar u Gevgeliji na kratko dovedeno 70 ljudi (prošlog meseca bilo ih je 103), nakon čega su prebačeni u Grčku u odvojenim grupama i pojedinačno.

U tranzitnom kampu u Vinogradu, Gevgelija, u jednom trenutku bilo je oko 20 izbeglica, ali se taj broj polako smanjivao pošto su ljudi prebačeni u Grčku po sopstvenoj volji. Po zemlji porekla uglavnom dolaze iz Afganistana,

Sirije, Irana, Maroka i Alžira. U tranzitnom centru u Tabanovcu, Kumanovo, broj izbeglica i migranata nije prešao 30. Nakon značajnog kretanja u centru (ljudi koji su svakodnevno dolazili i odlazili), do kraja meseca ostalo je 24 ljudi. Za razliku od ranijeg perioda, sve izbeglice koje su primljene u centar sada su i registrovane. Izbeglice i migranti koji prolaze kroz ovaj centar su pretežno iz Pakistana, Sirije, Afganistana, Libije i Alžira.

Izbeglice i migranti koji ostanu u tranzitnim kampovima imaju obezbeđenu medicinsku negu, hranu i toplu odeću. Imaju mogućnost da izađu iz centra i prošetaju se gradom, obave kupovinu ili odu na medicinski pregled. Najveći problem u tranzitnom centru u Tabanovcu je nedostatak internet veze. Svim izbeglicama se pružaju informacije o postupku azila, a oni koji su podneli zahtev za azil odmah se prebacuju u Prijemni centar za tražioce azila u Skoplju.

Mešovite patrole stranih policijskih službenika su i dalje prisutne, a policajci iz Češke su raspoređeni odmah nakon praznika.

Incidenti i iregularna migracija

Tokom januara 2018, Ministarstvo unutrašnjih poslova u svojim dnevnim biltenima navodi samo dva slučaja koji se odnose na izbeglice i krijumčarenje, što se značajno razlikuje od broja grupa i pojedinaca koji su dovedeni u tranzitne centre. U prvom slučaju, navodi se da je policija u selu Sopot (kod Kumanova) primetila grupu od 11 migranata (jedna osoba iz Somalije, četiri osobe iz Irana i šest iz Sirije), koji su prešli granicu peške, nakon što su neko vreme boravili u Srbiji. Grupa je bila sastavljena od muškaraca, žena i dece. Sve su ih prebacili u tranzitni centar u Tabanovce, Kumanovo. U drugom slučaju, samo nekoliko dana kasnije, policija je presrela vozilo blizu sela Aračinovo i pronašla devet migranata poreklom iz Pakistana. Nisu imali lična dokumenta i prebačeni su u policijsku stanicu u Skoplje, radi dalje obrade

Većina grupa koje su stigle u zemlju vratile su se iz Srbije, bilo dobrovoljno ili su ih vratili srpski policijski službenici. Manje grupe dolaze iz Grčke i imaju nameru da pređu makedonsko-srpsku granicu. Neki od njih su zaglavljani u Makedoniji nakon što su ih krijumčari prevarili, uzeli im novac i ostavili na nepoznatom mestu.

Izbeglice u tranzitnom centru u mestu Tabanovce, Kumanovo

U centar u Gevgeliji stigao je čovek iz Sirije, u grupi sa tri Iranca. Prema njegovim rečima, krijumčar je od njega uzeo 2.000 evra, obećavši da će ga odvesti u Srbiju. Umesto toga, ostavio ga je kod autobuske stanice u Gevgeliji. Nakon što ga je policija ispitala, prebačen je nazad u Grčku.

PREPORUKE

Za Srbiju:

- Potrebno je nastaviti napore kako bi se osiguralo poštovanje prava na azil i pristup postupku, te efikasan postupak azila i zaštite za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita.
- Adekvatnu zaštitu treba pružiti i onim izbeglicama i migranatima izvan sistema, koji nisu registrovani i smešteni, na način koji će im omogućiti da ostvare svoja osnovna prava.
- Sprečavanje krijumčarenja i trgovine ljudima ostaje visoko na listi prioriteta, uz zalaganje za sprečavanje maltretiranja izbeglica i migranata od strane vlasti ili civila duž izbegličke rute.
- Za efikasno pružanje sveobuhvatne pomoći potrebna je koordinacija aktivnosti između organizacija civilnog društva i pružalaca usluga iz javnog sektora. Izvodljivost i uticaj aktivnosti dostižu maksimum ukoliko su koordinisane između svih ključnih aktera.
- Od velike su važnosti aktivnosti informisanja, povezivanja, upoznavanja i interkulturalne razmene kako bi se premostila distanca između lokalne i izbegličke zajednice. U kontekstu početka školske godine, važno je informisati i sarađivati sa roditeljima lokalne dece i dece izbeglica radi bolje pripreme i sprečavanja nerazumevanja, predrasuda i straha.
- Osnovna ljudska prava i slobode izbeglica i migranata treba da budu promovisana, poštovana i zaštićena u svakom trenutku, od strane svih institucija i građana.
- Potrebno je uložiti napore da se diskriminacija prema migrantima spreči i da se u slučajevima dokazane diskriminacije adekvatno reaguje kako se ona ne bi ponavljala.
- Postoji velika potreba u prihvatnim i centrima za azil da se organizuje slobodno vreme i obezbede okupacione, rekreativne i druge aktivnosti za migrante.

Za Makedoniju:

- Nelegalna deportacija izbeglica i migranata iz Makedonije u Grčku mora biti prekinuta, a izbeglice i migranti moraju biti vraćeni u zvaničnom postupku, uz prekograničnu saradnju policijskih službenika.
- Tranzitnim centrima se mora obezbediti internet konekcija, s obzirom da je za izbeglice to jedini izvor informacija i mogućnost komunikacije sa porodicom.

Ova publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije, u okviru projekta "Pomoć na putu - podrška zaštiti ljudskih prava migranata koji prolaze kroz Makedoniju i Srbiju". Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost Fondacije Ana i Vlade Divac, i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Projekat realizuju:

